

## Лекції з питань запобігання і виявлення корупції

місце проведення: м. Чернігів,  
проспект Миру, 217, конференцзал  
дата проведення: 12.04.2021

### Тема лекції: «Організаційно-правові аспекти здійснення заходів із запобігання корупції в юридичних особах, що належать до сфери управління МВС»

Правову основу антикорупційної діяльності в Україні складають законодавчі та інші нормативно-правові акти, дія яких спрямована на врегулювання суспільних відносин у сфері запобігання і протидії корупції. **Під корупцією слід розуміти** використання особою, на яку поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки / пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб, а також обіцянки / пропозиції чи надання неправомірної вигоди такій особі або на її вимогу іншим фізичним чи Юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

**Основним державним антикорупційним нормативно-правовим актом є Закон України «Про запобігання корупції»** (далі – Закон). Відповідно до ст. 2 Закону відносини, що виникають у сфері запобігання і протидії корупції, регулюються Конституцією України, міжнародними договорами (згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України), законами України, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами.

Прикладами таких **нормативно-правових актів** є:

- Кримінальний кодекс України;
- Кодекс України про адміністративні правопорушення;
- Указ Президента України від 14 жовтня 2014 р. № 808 «Про національну раду з питань антикорупційної політики» (зі змінами);
- Постанова Кабінету Міністрів України від 4 вересня 2013 р. № 706 «Питання запобігання та виявлення корупції» (зі змінами);
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2016 р. № 803-р «Деякі питання запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 р. № 576-р «Про схвалення Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції»;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 693-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року»;

Тема лекції: «Організаційно-правові аспекти здійснення заходів із запобігання корупції в юридичних особах, що належать до сфери управління МВС»



– Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р «Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року»;

– наказ МВС України від 18 червня 2015 р. № 725 «Про організацію виконання Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2015–2017 роки» (зі змінами);

– рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 2 грудня 2016 р. № 126 «Про затвердження Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади»;

– рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 19 січня 2017 р. № 31 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки антикорупційних програм органів влади»;

– рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 8 грудня 2017 р. № 1379 «Про затвердження Порядку підготовки, подання антикорупційних програм на погодження до Національного агентства з питань запобігання корупції та здійснення їх погодження»;

– рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 13 липня 2017 р. № 317 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції»;

– рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 22 вересня 2017 р. № 734 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки та реалізації антикорупційних програм юридичних осіб».

**Протидію корупції в Україні забезпечує сукупність державних органів.** До провідних антикорупційних державних інститутів в Україні належать:

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) – центральний орган виконавчої влади України зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізацію державної антикорупційної політики. Воно є відповідальним перед Верховною Радою України, підконтрольним їй, а також підзвітним Кабінету Міністрів України;

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) – державний правоохоронний орган, основне завдання якого полягає у попередженні, виявленні, припиненні, розслідуванні та розкритті корупційних правопорушень, вчинених вищими посадовими особами;

Національна поліція України (НПУ) – центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку;

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) – самостійний структурний підрозділ Генеральної прокуратури України, утворений для допомоги та нагляду за розслідуваннями детективами Національного антикорупційного бюро України.



Корупційні злочини тягнуть за собою кримінальну відповідальність у межах, визначених Кримінальним кодексом України. Проте законодавством передбачено також застосування адміністративної і дисциплінарної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією (наприклад, за порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, невжиття заходів щодо протидії корупції тощо). Тому, крім зазначених вище органів, розслідуваннями та припиненням правопорушень із корупційною складовою займаються й **інші силові структури** (наприклад, **Служба безпеки України**).

Окрім того, статтею 61 Закону прямо передбачено, що юридичні особи мають забезпечувати розробку і вжиття заходів, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання і протидії корупції в діяльності юридичної особи. Відповідно до цього пунктом 5 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878, визначено, що МВС у межах повноважень, передбачених законом, здійснює заходи щодо запобігання і протидії корупції, контроль за їх реалізацією, зокрема, в територіальних органах, закладах, установах і на підприємствах, що належать до сфери управління МВС (далі – Юридичні особи).

Для здійснення таких повноважень у 2015 році, в апараті МВС утворено Управління запобігання корупції та проведення люстрації (далі – Управління), яким започатковано процес підготовки, забезпечення та контролю за здійсненням заходів щодо запобігання корупції в Юридичних особах. Положення про Управління затверджено наказом МВС України від 22 грудня 2015 р. № 1613.

Реалізація антикорупційних заходів у МВС України здійснюється не лише на рівні зазначеного Управління. Забезпечення та виконання антикорупційної роботи проводиться також безпосередньо в Юридичних особах МВС (наприклад, у закладах охорони здоров'я МВС України, закладах вищої освіти МВС України із специфічними умовами навчання тощо).

Правовим підґрунтям для цієї роботи слугує постанова Кабінету Міністрів України від 4 вересня 2013 р. за № 706 «Питання запобігання та виявлення корупції». Постановою Кабінету Міністрів України від 01.07.2020 № 546 постанову Кабінету Міністрів України від 04.09.2013 № 706 «Питання запобігання та виявлення корупції» визнано такою, що втратила чинність. На цей час діє Типове положення про уповноважений підрозділ (особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затверджене наказом Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.03.2020 № 102/20 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21 квітня 2020 р. за № 361/34644.

Закон України «Про запобігання корупції» (пункт 10 частини першої статті 7, частина п'ята статті 12, статті 13<sup>-1</sup>, 53<sup>-9</sup>) зобов'язує керівників міністерств забезпечити утворення (визначення) та функціонування підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції на



підприємствах, в установах та організаціях, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим.

Питання щодо діяльності уповноважених підрозділів з питань запобігання корупції додатково роз'яснено в Методичних рекомендаціях щодо діяльності уповноважених підрозділів (уповноважених осіб) з питань запобігання та виявлення корупції, затверджених рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 13 липня 2017 р. № 317.

Відповідно до зазначених документів забезпечення регулярної оцінки корупційних ризиків у діяльності Юридичної особи та здійснення відповідних антикорупційних заходів покладається на керівника, засновників (учасників) Юридичної особи.

Для виявлення та усунення корупційних ризиків у діяльності Юридичної особи можуть залучатися незалежні експерти, зокрема для проведення аудиту.

Посадові та службові особи Юридичних осіб, інші особи, які виконують роботу та перебувають з Юридичними особами у трудових відносинах, зобов'язані:

1) не вчиняти та не брати участі у вчиненні корупційних правопорушень, пов'язаних із діяльністю Юридичної особи;

2) утримуватися від поведінки, яка може бути розціненою як готовність вчинити корупційне правопорушення, пов'язане з діяльністю Юридичної особи;

3) невідкладно інформувати посадову особу, відповідальну за запобігання корупції в діяльності Юридичної особи, керівника Юридичної особи або засновників (учасників) Юридичної особи про:

– випадки підбурення до вчинення корупційного правопорушення, пов'язаного з діяльністю Юридичної особи;

– випадки вчинення корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень іншими працівниками Юридичної особи або іншими особами;

– виникнення реального, потенційного конфлікту інтересів.

Для визначення штатної чисельності працівників уповноважених підрозділів з питань запобігання корупції доцільно керуватися чисельністю працівників (у тому числі суб'єктів декларування) в державному органі, організації. При цьому орієнтовний розрахунок співвідношення чисельності працівників уповноваженого підрозділу до загальної кількості працівників має складати 1/100. Зазначені підрозділи можуть формуватися за централізованим або територіальним принципом.

За умови невеликої штатної чисельності державного органу, організації (до 50 осіб) та відсутності основних функцій з підвищеним корупційним ризиком, наприклад, у державних закладах, які надають освітні, медичні послуги, обов'язки уповноваженої особи може виконувати призначена керівником особа, яка має відповідну освіту, кваліфікацію та досвід роботи. Проте у 2019 році на підставі розділу 2 «Професіонали» Класифікатора

професій ДК 003:2010 (код – 2414.2) до штатів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання та територіальних медичних об'єднань МВС введено посаду уповноваженого з антикорупційної діяльності (далі – Уповноважений).

За рішенням міністра внутрішніх справ України в Юридичних особах започатковано розробку антикорупційних програм, основою яких стала Типова антикорупційна програма Юридичної особи, затверджена рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 2 березня 2017 р. № 75, зареєстрована у Міністерстві юстиції України 9 березня 2017 р. за № 326/30194.

У Типовому положенні уповноважених підрозділів (осіб) визначені повноваження щодо розробки антикорупційних програм, а саме:

- забезпечує підготовку антикорупційної програми відповідального суб'єкта, змін до неї, подання її на погодження та моніторинг її виконання;
- здійснює підготовку звітів за результатами періодичного перегляду та оцінки виконання антикорупційної програми, а також надає пропозиції щодо внесення змін до антикорупційної програми за результатами такого періодичного перегляду.

В цілому, антикорупційна програма Юридичної особи являє собою більш якісний системний аналог плану роботи щодо запобігання та виявлення корупції.

Отже, основним документом з організації роботи із запобігання та виявлення корупції Юридичної особи вважається її антикорупційна програма, відповідальними за розробку та реалізацію якої є засновники (учасники), керівники Юридичної особи, штатні уповноважені особи з антикорупційної діяльності Юридичної особи.

**Уповноважений з антикорупційної  
діяльності**



**Катерина ШЧО**